

ODSTĘPOWAĆ (373) *vb impf*

-ę- (346), -e- (14), -ęm- (7), -em- (4), -ą- (1), -o- (1).

Oba o oraz a jasne (w tym w a 3 r. błędne znakowanie).

inf odstępować (59). ◇ *praes 1 sg* odstępuję (22). ◇ *2 sg* odstępujesz (7). ◇ *3 sg* odstępuje (43). ◇ *1 pl* odstępuj(e)my (12), odstępuj(e)m (1) *LubPs*; -(e)my (11), -emy (1) *MurzHist*. ◇ *2 pl* odstępujecie (4). ◇ *3 pl* odstępują (45). ◇ *praet 1 sg m* odstępowałem, -m odstępowałam (3). ◇ *3 sg m* odstępował (4). *f* odstępowała (3). *n* odstępowało (2). ◇ *3 pl m pers* odstępowali (22). *subst* odstępowały (1). ◇ *imp 2 sg* odstępuj (23). ◇ *3 sg* niechājże odstępuje (2). ◇ *1 pl* odstępujmy (4). ◇ *2 pl* odstępujcie (3). ◇ *3 pl* niechāj, niechājże odstępują (3). ◇ *con 1 sg m* bych odstępowałam (3). *f* bym odstępowała (1). ◇ *2 sg m* byś odstępowałam (1). ◇ *3 sg m* by odstępował (15). *n* by odstępowało (2). ◇ *1 pl m pers* bychmy odstępowali (11), byśmy odstępowali (3) *OpecŻyw, SkarKaz* (2). ◇ *2 pl m pers* byście odstępowali (2). *subst* byście odstępowały (1). ◇ *3 pl m pers* by odstępowali (9). *subst* by odstępowały (3). ◇ *impers con* by się odstępowało (1). ◇ *part praes act* odstępując (58).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Odchodzić, oddalać się; odsuwać się; abscedere, absistere, digredi Mącz, Calep, Cn; recedere PolAnt, Calep, Cn; discedere Mącz, Modrz; decedere Mącz, Calep; egredi Modrz, Cn; vacillare HistAl; secessionem facere Mącz; prolongare PolAnt; degredi, excedere Calep; aberrare, averti, declinare, deflectere, divertere Cn* (60) : *Mącz* 44a; gdy ią [malpę] máią łowić [...] / Tedy przed nią fie wiażąc zafie odftępuią. Oná zalię przyzedłzy ták że fie powiaże *WierKróc* A4; *Calep* 8a, b, 289b, 298a, 323b, 382b, 897b.

odstępować od kogo, od czego (5): Potym iął odftępowatz od niéy mowiätz/ ijż téz chce vcielfytz oblicznoćią fwą drugié. *OpecŻyw* 166, 156v; *UstPraw* B4v. *Cf* »od stołu odstępować«, »odstępować na stronę«.

W porównaniu (1): *LatHar* 202 *cf* »od stołu odstępować«.

Zwroty: »odstępować nazad« (1): *Absisto, Odftawam/ odftępuję ná zad. Mącz* 396c.

»nie odstępować na piędzi, i na piędź« [*w tym: czego* (1), *skąd* (1)] (1:1): *Nusquam te vestigio hinc moveris, Nie odftępuy mu ztąd ná ftopie/ álbo ná piędzi. Mącz* 233d; *Gdyż namilfze dziateczki [tj. ptaki] náwřzem ich pilnuią/ A fnadź gniazdká y ná piędź iuz nie odftępuią. HistLan* B2v.

»precz odstępować« (1): *Abscedo, Precz odftępuję. Mącz* 43d.

»od stołu [= *od komunii*] odstępować« (1): *Iáko lwi ogniem tchnący od onego ftólu odftępuymy LatHar* 202.

»nie odstępować [*skąd*] stopą, na stopie« (1:1): *Diligenter hic eram, Nie odftępowaleńm ztąd ftopą Mącz* 187d, 233d.

»odstępować [*od kogo*] na stronę« (1): *Secessionem facere, Odftępować od ludzi ná ftrońę. Mącz* 44d.

Przen (23) :

odstępować od czego (4): *OpecŻyw* 146v; odftępuiefz od wierney á od prawdziwey ftudnice tego to ftwiętego náwiedzenia iego. *RejPos* 197; Nie mogł być mocnieyfzy węze[ł] iednoći iáko zftpoienie

członkowi w jedno ciało/ gdzie niepodobna rzecz aby się wadzić/ albo członek od członka odstępować [...] miał. *SkarJedn A2v. Cf* »dalej odstępować«.

odstępować w co (1): śmierć ową człowiecza nic nie jest innego. Jedno odstać dufy od ciała swoiego. W czym krzywdy ani dufza ani ciało czuia/ Gdyż zaś w swe przyrodzone miejsce odstępują *KośakCath B4*.

W przeciwstawieniu: »odstępować ... przystępować« (1): zawsze więcej a więcej odstępuje prawdą/ a przytępuje fałsz *BudBib 4.Esdr 14/16[17]*.

W porównaniu (1): jeśli się wnieśli albo się obłądzisz/ [...] iuż sam odstępuiesz jako błędna owca/ która nie chce słuchać głosu Pana swego. *RejPos 145*.

Zwroty: »dalej [od czego] odstępować« (1): im dalej od tego ognia [tj. przyjmowania komunii] odstępuiesz/ tym zimniejszy do rzeczy Bożkich zostajesz *SkarŻyw 36*.

»jeden drugiego nie odstępować« = *być jednomyslnym (1)*: obiecujący tym niniejszym Contractem przyrzekając śpolem wszyscy, wyżej śprzyrzeczeni, jedyn drugiego nie odstępując. *ZapKościer 1580/13*.

a) Niknąć, przemijać (2): bo przelz to ymyą [Maryja] [...] pokuła odstapuye *PatKaz III 124v*; ferce we mnie taie/ śilą odstępuje *KochPs 80*.

b) Z przeczeniem: Być zawsze przedmiotem czyjeś uwagi (3):

Zwroty: »nie odstępować od oczu« = *ktoś zawsze o czymś myśli; non recedere ab oculis PolAnt [szyk zmienny] (2)*: niechay nieodstapuyą nawyky od oczu twogych. [kropka zbędna] blyzni yego abi pamyatal yakyes dołic vczyneny odnyego wzył za grzechi nałse *BierRaj 23; BibRadz Prov 3/21*.

»od ust nie odstępować« = *ktoś zawsze o czymś mówi (1)*: Kłięgi zakonu tego niechay nigdy od wśth twych nie odstępują [*Non recedat liber legis huius ab ore tuo*] *BibRadz Ios 1/8*.

c) Zmieniać temat, oddalać się od tematu [od kogo, od czego a. ab aliqua re] (5): Abowiemesmy z Hiftoryi/ yż Claudius (nieodstępując teras od Rzymśkich Xiążat [!]) zaifte vczonym był wyrozumieli *KwiatKsiąż F3v*; Ale a propořito nie odstępując/ w co by nas też y Miemcy przywieś mogli/ gdybyłmy s poyřzodką śiebie Pana wziąć mieli/ to^m wyłzey przytoczył co Węgrow od nich podkalo *MycPrz II C*; Aby się od zczętego podobieńtwá/ wziętego od budowania y fundamentu nie odstępowalo/ zdało mi się poczząc iuż tę rořprawę o śynu Bozym/ od śłow Piářza listu do Hebreow *CzechEp 289*.

Zwrot: »odstępować od rzeczy« = *digredi Mącz; extra rem egredi Modrz [szyk zmienny] (2)*: Digredior, Odchodzę/ ydę precz/ Odstępuję od rzeczy. *Mącz 147d; ModrzBaz 94v*.

d) Zmieniać sens [od czego] (2): iż ten śkład bārzo krotki yełt/ [...] podczas ij oycowye śwyęci [...] wedle potocznych potrzeb inymi a śyřřfymi ślowy (przedśye od nyego nye odstempuyąc) obyśnyali. *KromRozm III C4*.

Zwrot: »od prawdy odstępować« (1): pokuśilem się o to/ [...] abych też tho Polśkim ięzykiem/ iako thako dogrzebaięcz się/ a wśzakoż da Pan Bog nic od śczyrey prawdy nie odstępując/ Bráciey swoiey a Narodowi śwemu ná pamięć zostawił. *RejAp AA4*.

e) Nie następować w linii prostej [od czego] (3): Ireneus zaśię tych tylko Biřkupow śłuchać każe/ ktorzy łuccesią/ to iełt porządne pořępowanie albo namieřnictwo/ od Apořtołow maia: [...] a

wżyfłtkie infze/ ktorzy odftępuią od przednieyfzey fucefsiey/ gđźiefzkolwiek fie zgromadzaią/ każe ie zá podeyfzrzáne mieć. *WujJud* 135v; *WujNT* 349; Sará drugim ftopniem odftępuie od fczepu: á przetóz Abráámowi w drugim ftopniu była krewna. *SarnStat* 601.

a. *O wojskach nieprzyjacielskich: Wycofywać się, uciekać; zaprzestawać oblężenia (4)* : nieodftępuiąc Akwileią wziął *BielKron* 298v; *BielSpr* 74v; z nieprzyiaćielem fie ściéráiąc/ pogromił y odpędził: dźiála pobrał: ták/ że musiał zátym nieprzyiaćiel odftępować. *SarnStat* 1051.

odstępować od czego (1): ták długo [...] [nie] odftępowála od miáltá aż ich dobyła. *BielKron* 10v.

b. *Rozstawać się z kimś, nie obcować z kimś, unikać kogoś; z przeczeniem: stale towarzyszyć (13)* : *odstępować kogo (1)*: zabił by się był krom wąpieniá/ by mu byli dwa fynowie iego/ ktorzy go nieodftępowali/ kordka niewydarli *MurzHist* T4v.

odstępować od kogo, od czego (9): *KwiatKsiąż* D3v; *Mącz* 44a, 416c; *SkarŻyw* 142, 598; profzę was brácia/ ábyście vpátrowáli tych/ ktorzy roftyрки y zgorfzenia czynią mimo náukę/ ktoreyeście fie wy náuczyl/ y odftępuycie od nich. *WujNT* 520, 575. Cf »od boku nie odstępować«.

Zwroty: »od boku [czyjego], boku nie odstępować« = *a(b) latere nunquam discedere* *Modrz* (2:2): godźifie Krolowi miewać przy sobie kilka osob/ ktorziby od iego boku nigdy nieodftępowáli *ModrzBaz* 25v, 14; Niechayże mu téz zá to Tyran pánuie/ A boku nieprzyaćiel nie odftępuie. *KochPs* 168 [*idem*] *CzahTr* K.

»na piędzi, piędzią, stopy nie odstępować« (1:1:1): *Negat unquam se a te pedem discessisse*, Powieda że od ciebie ftopy nie odftępował. *Mącz* 44a, 44a, 416c.

c. *O odpływie morskim (1)* :

Szereg: »odstępować i przystępować« (1): ále tho/ że morze co godzin fześć odftępuie y przyftępuie/ záléwa fwé y ofuľza brzegi/ kto kiedy przyczynę nálaź? *Oczko* 9.

2. *Zostawiać kogoś samego bez pomocy, odmawiać opieki, opuszczać w potrzebie; discedere* *Vulg* [*w tym: o Bogu i aniołach wobec ludzi (31)*] (39) :

odstępować kogo (25): aby [*sprawce pospolitego dobra*] theż poľpolftwo wżitko fprawowali á iego nieodftępowali *BielŻyw* 84; *LubPs* C2v, Fv, I3v; fzli do Achillefá [...] / áby w tych czáliech niebefpiecznych kiedy fie Troiani zmocnili/ fwoich nie odftępował. *BielKron* 58v; *RejPos* 71v [2 r.], 78v *marg*, 331; Złego Pan odftępuie. *RejZwierc* 126v *marg* [*idem*] Bbb3; Ty mię/ móy pánie nie rácz odftępować/ Tyś moiá sílá/ ty mię chćiey rátować. *KochPs* 31, 6, 56, 82, 103, 190; *SkarŻyw* 369; *BielSjem* 13; *GrabowSet* Q3v, Tv; ty nas niechćiey odftępować pánie: Y owľzem/ rácz nam dopomágác ná nie [= *pogańskie narody*]. *KochFrag* 29; *LatHar* 39; *CzahTr* [D2]v. Cf »nie odstępować do gardła«.

odstępować od kogo (11): Bog ieftes ty moy/ nie odftępuy odemnie *TarDuch* A3; *BielŻyw* 84; *RejPs* 31v; *WróbŻoľt* 34/22; *LubPs* K4; *Leop Ps* 37/22; *BiałKat* 338v; *LatHar* 53, 241, 611, 614.

W przeciwstawieniu: »[być] pilen ... odstępować« (1): Anyeli Boży wiernych Páńfkich pilni/ á fwowolnych odftępuią. *RejPos* 71v *marg*.

W przeciwstawieniu: »[być] pilen ... odstępować« (1): Anyeli odftępuią iakoby głowa od ciała odftąpiła *BielŻyw* 84.

Zwroty: »odstępować daleko« (2): oni z ktoremim ia wielkiej powinności wtowarzystwie używał zaleknawłły sie przysłyły przygody moiey [...] odstępując daleko odchodzili mię łamego *RejPs* 44v, 31v.

»nie odstępować [kogo] do gardła« (1): Zebrał natychmiast młodyeńce ktore przywiódł ná przyięę/ iż ieden drugiego nie miał odstępować do gárdłá swoiego *BielKron* 129.

Szeregi: »odstępować i oddalać się« (1): Okazałem to przykładem: iż Pan odstępuje/ y oddala sie precz od ónych: którzy sie go przą. *BiałKat* 338v.

»opuszczać, odstępować« (7): *LubPs* K4; Nieopuszczay że mie Pánie Boże moy: nie odstępuy odemnie [*Ne derelinquas me Domine; Deus meus, ne discesseris a me*]. *Leop Ps* 37/22; *GrabowSet* Q3v; *LatHar* 53, 241, 611, 614.

»odstępować, porzucac« (1): Nie odstępuy mnie/ nie porzucay wiecznie/ Bo bez twey łáki/ gdzież sftapię bezpiecznie? *GrabowSet* Tv.

»nie zdradzac ani odstępować« (1): Achilles odpowiedzwał/ wżák nie zdradzam áni odstępuię/ ále rádę y rádziłem o pokoiu *BielKron* 58v.

Przen [od kogo] (1) : Lecz mię ty strzeż święta cnoto. Y nie odstępuy odemnie *CzahTr* [D2].

3. Postępować lub zaczynać postępować inaczej niż dotychczas (221) :

a. *Wyłamywać się z jakiejś wspólnoty, obowiązku wierności; desciscere Calep, Cn; absistere, convertere PolAnt; abire, recedere Vulg; abicere, defectionem facere a. inire, deficere, rebellare, relinquere Cn* (63) : Descisco – Odftawam a do drugiego prziftawam, odstępuię. *Calep* 310b.

odstępować kogo (1): *SkarŻyw* 179 cf *Szereg*.

odstępować od kogo (2): Kto od Káplana odstępuje/ od prawdy odstępuje. *OrzQuin* L2v marg, L3.

Szereg: »przec się i odstępować« (1): wielki iest Bog Chrześciánłki/ ia ftobą weń wierzę [...]: á Oycá fię swego takiego okrutniká ludzi dobrych/ przę/ y odstępuię. *SkarŻyw* 179.

α. *Łamacz przymierze, buntować się, zdradzac* (6) :

odstępować kogo (1): tám drudzy do nich [*buntowników*] z miáftá potáiemnie przychadzáli. A gdy zá nimi flano profzac s płáczem áby fwych nie odstępowáli. [...] *BielKron* 107v.

odstępować od kogo, od czego (5): rozboyce wewnętrzne poimał y rozmaitemi mękami potrácił/ takież y ty co od krolestwa odstępowáli *BielKron* 347, 56v, 382; *RejPos* 74v; ludzie doználi/ iż ci Monárchowie [...] wielce w fwym rządzie y powinności swey pobládzili: słuźnie od nich [...] odstępowáli. *SkarJedn* 205.

W przeciwstawieniu: »odstępować... przystawać« (1): ieflize ten sługá nie godnieyły pomfły/ ktory przyftawły do páná swoiego/ dawły rękę iemu/ [...] odstępuje od niego/ á przyftawa do nieprzyaciól iego *RejPos* 74v.

β. *Występować z jedności państwowej (o terytoriach lub ich mieszkańcach)* (2) : Abowiem [*Semiramis*] sie tego obawála/ áby dla iego [*króla Babilonu*] młodości kráiny nie odstępowály *BielKron* 10.

odstępować od czego (1): prze iego [*Kolomana*] niewdzięczność/ [*mieszkańcy Dalmacji*] záfię od korony Węgierłkiej odstępowáli. *BielKron* 301v.

γ. *Występować z jedności wiary* [w tym z pozycji katolików: o odszczepieństwie (5), o herezji (7)] (51): ci niemaią korzenia ktorzy do czáfu wierząc/ czáfu pokuły odftępuią *BibRadz Luc 8/13; RejPos 62v; SkarJedn A4*; iedni wćiekáli/ drudzy w mękách wftawáli/ drudzy fię chwiali/ drudzy ná fame pogrozki odftępowáli *SkarŻyw 206*; Oby fię ná to obaczyli ci/ ktorzy ná ty trudne ftowá wiarę trácąc/ od Chryftufa y Piotrá y kościoła ie⁸⁰ wćiekaią: y odftępuiąc/ wiarę trácą. *SkarŻyw 598, 131; WujNT Luc 8/13, 2.Ioann 9*.

odstępować czego (9): tu fie poczęło thowárzyftwo o fwiączone Luterow ktore zowiemy proteftántes/ iż fie przed Senatem ofwiádczyli Ewángeliey nieodftępowác *BielKron 206*; O moy miły Páwle tocieś ty tu prętko odftąpił náuki ftáfrych t woich [!]/ w ktoreies thák mocno trwał żeś bił á mordował/ máło przed tym/ ty ktorzy iey odftępowáli. *RejPos 285. Cf Zwroty*.

odstępować kogo [= czyje ustawy] (3): rzetelz: iż Papieżowie ták tzynili/ y dziś iefztze tzynią/ nie dobrze tzynią. A wżakofz dla tego/ niemamy Papieżow odftępowác. *KrowObr 40; SkarKaz 608b. Cf »odstępować Boga«*.

odstępować od kogo, od czego (28): *OrzRozm D3; RejAp 67*; wżyfcy chcą być Doktormi y náuczác/ á odftępuiąc od iednego kácerftwá w ktorym byli/ do innegoftę wdaią *SkarJedn 23, 309, 383; SkarŻyw 601; CzechEp 51, 352*; vrádžili Arcykápláni žeby y Lázárzá zábili: bo wiele Zydow dla niego od nich odftępowáło/ y wierzyło w Iefufá. *WujNT Ioann 12/11, s. 97. Cf odstępować od czego do kogo, Zwroty*.

odstępować od czego do kogo (1): áž ich wiele odftępowáło od krześciánftkiewy wiary do pogan/ dla wdrczenia pogánftkiego. *BielKron 158v*.

odstępować z czego (1): Gdyž ci/ ktorzy z Kátholiki I.M. odftępuią: ktorzy iedno fzczerze do Chriftufá przyftaią/ [...] Chriftufowi Pánu vcźnie gotuią *CzechEp 358*.

W przeciwstawieniach: »odstępować ... kłaniać się, przystawać, przystępować, uciekać się« (4): *BielKron 89*; Od ktorey [stolice Piotra św.] gdy iedny Narody prze grzech fwoy odftępuią/ drugie przyftępuią: oná zázwdy iáko płodna mátká rodzi. *SkarŻyw 601; WujNT 728; SkarKaz 518b*.

W charakterystycznych połączeniach: *lekkomyślnie odstępować, pierzchliwie, rychlej, sprośnie, wnet; ewanjelijej odstępować, od kacerstwa, z katoliki, papieżow, od pasterzow, do pogan, od świętości, stolice; nigdy nie odstępować*.

Zwroty: »od Boga, Boga odstępować« (3:1): Kto od iednego Bogá y wiary odftępuie/ nigdy do [i]edney nietráfi. *SkarŻyw 490 marg, 305; SkarKaz 518b*; Pátrzcie iáko P. Bog kroleftwá karał/ [...] fkoro od wiary s. raz podány/ y od práwego Bogá odftępowáli. *SkarKazSej 688a*.

»odstępować do bogow cudzych« (1): ia czáfu onego zákryię oblicze fwe dla złości ich ktorych fie dopuścili/ odftępuiąc do Bogow cudzych [convertit se ad deos]. *BibRadz Deut 31/18*.

»do gardł nie odstępować [czego]« (1): á wżákže wyerni dla te⁸⁰ przefłádowánia tych mocarzow fwieckich y do gardł fwoich prawdy odftępowác nye máią. *LubPs cc marg*.

»od jedności, zjednoczenia odstępować« (3:1): od yednoftci przodkow fwych á náuki ápoftolftkiewy odftępowáli/ nowin fye imuyąc. *KromRozm III L7, L6v; WujJud 168; SkarJedn 164*.

»od Kościoła odstępować« [szyk zmienny] (4): Luterowi towarzyfze [...] dáli táką odpowiedź/ yž my žadnych wiar nie wftawiamy nowych/ [...] áni tež od kościoła Krześciánftkiego/ nieodftępuiemy

BielKron 208v; *WujJud* 31; Abyście [...] Iednym fercem wyználi Bogá prawdziwego/ A nie odstępowáli od Kościoła iego. *PaprPan* Bv; *SkarJedn* 53.

»odstępować od nauki« [szyk zmienny] (2): *KromRozm III* L7; Iz dla prześladowány nye máią wyerni odstępować od náuki prawdziwey *LubPs* ccv marg.

»od posłuszeństwa, od zwierzchności odstępować« (1:1): iednák żałobę ná ktorým z tych siedmi ábo ósmi Synodách/ pierwey ná Rzymską łtolicę vczynić/ [...] Grekom przyśtało: niżli od łtárowiecznego połufzeństwą y iedności kościelney/ ták pierzchliwie odstępować mieli. *SkarJedn* 164; Pierwży [znak heretyckich uczycielów]/ z kościoła wychodzić/ y od duchowney zwierzchności y páłterzow odstępować. *WujNT* 462.

»odstępować prawdziwego słowa, od prawdy« [szyk zmienny] (1:1): *LubPs* cc marg; tu fie łpełniły włzytki prorocłwá łakobá Pátryárchy/ [...] iz Pan Bog Alfurá połle ná tákíe ktorzy odstępuią práwdziwego łłowá Bożego/ á do Báálchwaloná sie vciekáią. *BielKron* 89.

»od wiary, wiary odstępować« [szyk zmienny] (8:4): Nyewyem komu wyęcey pánuye [łakomstwo]/ mnyeli/ ktory ná łwey kápicy prześtawam/ czyli tym/ ktorzy dla tego iżeby nyedáwác co czyye yełt/ álbo y cudze brác/ od wyáry y łwýętych obyczáyow y włtaw przodkow łwych odstępują. *KromRozm I* A3v, A4; *KromRozm III* N4; *BielKron* 157v, 158v; *WujJud* 139, 139v; *SkarŻyw* 490 marg; *NiemObr* 163; *LatHar* 420; *WujNT* 728; *SkarKazSej* 688a.

Szereg: »odstępować a zdradzać« (1): Głupłtwo tedy było onych ktorzy widząc/ iz on od tego kościoła z ktorego wyłzedł/ y od ktorego połláńcem był odstępuie/ á łtárłze łwoie y Páná Bogá w nich zdradza: [...] iz mu vwierzyli *SkarJedn* 53.

W przen (2) : Krol zálye Mieczem nie dopułzczał ludźiom odstępowác od Ołtarzá *OrzRozm* D3; *SkarKaz* 608b.

Przen [od czego] (1) : Trudno fię maćie rozrywác y wádźić: bośćie zwiázáni y łpoiieni iáko członki w iednym ćiele [...]/ ktore iedná dułzá ożywia y rządzí/ od ktorey odstępowác á iey nie łłuchác/ łmierć iełt. *SkarKazSej* 67 1b.

b. *Przestawać postępować zgodnie z jakimiś nakazami, zasadami, zobowiązaniami, głosić to, co jest sprzeczne z nimi; sprzeniewierzać się czemuś; declinare PolAnt, Modrz; recedere PolAnt, Cn; deficere Modrz, Cn; derelinquere Vulg; retrocedere PolAnt; discedere Modrz; desciscere, proicere, remittere, renuntiare Cn* (140) :

odstępować czego (15): thak mi chczaczi [...] przirzekania słow łwoych nieodłstepvyacz, y nieziczącz panłtwv waschemv zadney szkodj, przíwolylyłmi samy kv themv abi czy poddany wałchi bili dobrowolnie wípvłczyeny *LibLeg* 10/91; vchwaliono iełt iz Commíłfarze niemayá wıpravach łádv łwoiego odstempovacz łtatutu połpolitego *ComCrac* 17v; *ConPiotr* 33; *MurzNT* 81; *KrowObr* A4; *WujJudConf* 34v; *SkarŻyw* 301; Náuczalem y vpomínał Páná łwego/ pomázáńca twego/ [...] áby [...] wedle praw twoich pánował: łpráwiedliwośći y kárnośći nie odstępował *SkarKaz*)(2v. Cf *Zwroty*. [Cf też **a.** »odstępować (Pana) Boga« *KlonWor ded* **3.]

odstępować czego [= nie zwracać uwagi na co] (1): Pánowie połłowie włzytko rołporzą/ ábo łwemi głowámí/ ábo cudzemi táiemnemi: dáíac fię vžýć ná co komu potrzebá: zdrowia y cáłóśći/ y dochowánia Rzeczypółpolitey odstępuiąc. *SkarKazSej* 695b.

odstępować kogo [= *czyje ustawy*] (5): *KrowObr* 40v; *RejPos* 40v; Dobrze y w tym Lutrą odstępować/ który wczyl/ że y niewiały Kápłany być mogą *WujJud* 147, 65 marg, L14.

odstępować od czego (27): *LibLeg* 11/65, 87v; *RejPs* 85; *RejJóz* B5, F4v; *BibRadz Ios* 23/6; ci wżycy ktorzykolwiek odstępią od przejrzenia swego á od wezwania swego/ ná iákimkolwiek łá łthanie ábo vrzędzie/ [...] ci wżycy pokuźiaią Pána swego *RejPos* 72; *WujJudConf* 157; *ModrzBaz* 27v [2 r.], 58v; *ReszPrz* 59; ZA iednoštáynym Pánów Duchownych y Swietckich/ y Połłów Ziemłkich [...] łkazaniem: od łtáręgo Státutu nie odstępią/ vłtáwiono iest *SarnStat* 73; áby Sędziowie Ziem Królestwa náłzęgo od nich [*ustaw*] nie odstępią/ y owłzem z nich náukę biorąc/ w łádzieniu łpráwiedliwość w cále záchowywáli. *SarnStat* 909, 119, 220, 1124. Cf *Zwroty*.

odstępować od czego [= *od obowiázków zwiázaných z czym*] (1): którym nigdy [...] od swęgo vrzędu nieodstępowál *BielKron* 220.

W przeciwwstawieniu: »odstępować ... strzec« (1): *Leop Prov* 28/4 cf »odstępować zakonu«.

W charakterystycznych połączeniach: *dobrze odstępować*, *ućiowie*; *odstępować od baczenia* (od *baczności*) (2), *całości*, *dochowania*, *karności*, *kreda*, *mistrzow* (2), *od obietnice*, (od) *podania* (apostolskiego) (2), *od przejrzenia*, *od przystojności*, *przywilejow*, *rodzicow*, (od) *sprawiedliwości* (2), (od) *statutu* (3), *od urzędu*, *od wezwania*, *zdrowia*; *odstępować do wymysłow*; *namniej nie odstępować*, *nic* (2), *nigdy*, *niwczym* (3).

Zwroty: »od nauki [*czyjej*] odstępować« (1): IEłt w tym Pálmie iákoby sfukanie náuczycielow fáłzywych/ ktorzy od náuk Páńłkich do wymysłow ludzkich odstępią *LubPs* C3.

»od [*czyjęgo*] postanowienia odstępować« (1): nye godzi łye od yey [*stolicy rzymskiej*] poštáwyenya [*lege*: postanowienia] odstępować *KromRozm III* N7.

»powinności, od powinności odstępować« = *ab officio recedere* *Modrz* [*szyk zmienny*] (1:1): łwowlne ciáło/ Ony iey łwięte łpráwy záwždy przekázáło/ Vdawáiąc łie záwždy w márne łwowlności/ Odstępiąc y Bogá y łwych powinności. *RejWiz* 121; *ModrzBaz* 11.

»prawa, od prawa odstępować« (1:1): *Diar* 93; toż też náłzy łtárołtowie práwo winni ćierpieć/ y owłzem od práwá od łtępowác niemáią *UstPraw* F2v.

»prawdy nie odstępować« (1): *LubPs* bb3 marg cf *W przen*.

»prawdy odstępować« = *kłamać* (1): áni w łádzie do wiela perłon przyłtáy/ prawdy odstępiąc. *SkarKazSej* 661b.

»przysięgi odstępować« (1): [*z listu cesarza tureckiego*:] ktoriłmi myely łlyvb y przyáłzny przodkyem myedzi łobą, theras ya tego łlyvby y przilłfyęgy [...] nyeodstępye *LibLeg* 10/113v.

»odstępować od [*czyjęgo*] rozkazania« (1): ielłiby widział/ iż z ięgo niepołłúzeńłthwá [...] łzkodá wielka/ zá niezdarzeniem/ á pożytek bárzo máły zá połzczęłcieniem przyłć by miał: thám nie rádę namniej odstępowác od páńłkiego rołkazania *GórnDworz* L4v.

»odstępować od rozumu, rozumu« [*szyk zmienny*] (2:1): *BierEz* F4v; Nłech przeto pirwłze łtáranie Zakonodawce to będzie/ áby w poštánowieniu Praw/ nic nieodstępowál od rozumu [*a ratione ... discedendum*] álbo od báczności *ModrzBaz* 70; *SkarKazSej* 696b.

»odstępować zakonu« (1): Ktorzy odstępią zakonu [*derelinquunt legem*]/ chwałą [*lege*: chwałą] bezbożnego: á ktorzy łtrzęgá/ ći łie rozpaláią przeciwwko niemu. *Leop Prov* 28/4.

»od zwyczajów (*a.* od obyczaju), zwyczajowi odstępować« [szyk zmienny] (3:1): Od wstaw y zwyczajow koścylonych odstępować nyemamy. *KromRozm I Ov marg*; my dzyerząc fye przykazánya pánłkyego/ nyemamy [...] wychodzić gdzye ná ftronę z powłfechnego kościoła/ odstęmpuyąc wstaw/ podánya/ y chwalebnych zwyczajow yego. *KromRozm III E5*; *BiałKat* 231; trzymaycie sie mocno iednego/ świętego/ powłfechnego/ Apołtołłkiego kościoła/ w żadney rzeczy namnieyłzey od iego wstaw/ zwyczajoiow y dekretów nie odstępując. *ReszPrz* 92. [Cf też **a.y.** »od wiary odstępować« *KromRozm I A3v.*]

Szereg: »nie gwałcić ani odstępować« (2): ále oné chcemy y obiecuiemy kárác. Wízákze Praw nálnych Książęcych y ziemłkich niwczym nie gwałcąc áni od nich odstępując [*iura ... nostra... in nullo per hoc violando, nec ab eisdem recedendo JanStat* 262]. *SarnStat* 119 [*idem*] 220.

W przen (3) : proźbá áby Pan Bog thák łpráwował łtátheczńą myłł w łercu wiernym/ iżby they poczętey prawdy ni w czym nie odstępowáło. *LubPs* bb3 *marg*.

Zwroty: »daleko odstępować« (1): iefliby [*dzieci*] od powinności łwey dáleko odstępowáły [*procul recedentes*]/ tedy y rozgá łkárác łłufzna rzecz iefł. *ModrzBaz* 11.

»nie odstępować ani na prawo, ani na lewo« (1): Bądźcież tedy łercá dobrego ábyłcie łtrzegli á czynili dofyc themu co nápiłano iefłth w Kłięgách zakonu Moizęłzowego/ ábyłcie nie odstępowáli od niego áni ná práwo áni ná lewo [*non recedatis ab ea ad dexteram et ad sinistram*]. *BibRadz Ios* 23/6.

Przen [od kogo] (1) : wielkie łłopoty/ á wielkie rołterki iuż sie okołó niego [*czarta*] zyawiáły/ gdy widziáł áno wiele ludzi odstępuie od niego *RejPos* 76v.

αα. *W połączeniu z podmiotem oznaczającym czyjeś działanie: Być niezgodnym [od czego]* (1) : Wiemy to mily panie iłz włłfytki łprawy tve nigdy od łprawiedliwołci nie odstępują *RejPs* 166v.

α. *Łamać nakazy boskie, grzeszyć* (89) :

odstępować kogo, czego (30): O nyektorych rzeczach też pan łam ácz przykazánye/ ktorego fye odstępować nyegodzi/ ále doczełne áłbo nye włłfytkich nas dotykáyące dáł *KromRozm II x4v*; iżem wždy to myáł ná pyeczy czału łwego/ Bych cye nye odstępowáł ni w czym Páná moyego. *LubPs* R2, bb4; *BielKron* 48; tu iuż dofyc rozumieć mozełz/ co to iefł trwác w łłowiech Páná twoiego/ á nie odstępować imieniá iego świętego *RejAp* 41v; *RejPos* 27v, 30v, 161v, 339v; Day boiaźń twoię w łercá náłze/ ábyłmy cię nigdy nie odstępowáli *SkarKaz*)(3v. Cf *Zwroty*.

odstępować od kogo, od czego (56): racz sie nami miłofciwie opiekac abi [...] będąc tu w wolnem zywoocie tego pilni byli: abychmy łprawami łwemi od ciebie pana łwego nigdy nieodstępowáli. *RejPs* 213; A yż to každy przekłety Głofno mowj Dawid łwiety Kto od tego odstępuye Czo on zdawna rozkazuye *RejKup* dd3; Od tey [*ewanjelijej*] my też odstępować nyemamy/ chcemyli być vczęłtniki dobrodzyeyłtwá páná Kryłtułowego. *KromRozm II c3*; *Leop Dan* 3/29; *BibRadz* 4.Reg 18/6, *Ier* 32/40, II 141a *marg*; *RejAp* 22 [2 r.], 25, 119; *RejPos* 44v, 72v, 79v, [108]v, 127, [292], 339v; s káżdą nádzieią łwoią ábyłł nigdziey nie odstępowáł od niego/ á włłzyłtko w moc á w opiekę łwięty poruczał iemu. *RejZwierc* 196; *ModrzBaz* 17; ráczyłz łię do iego náłwięłłzey miłofci przyczynił zá mną/ áby mię też náuczyl woli łwoięy/ przez Duchá łwego łwiętego/ ábyłł od niego iuż więcey nie odstępowáłá. *SiebRozmyłł* L3v. Cf *Zwroty*, *W przen* »odstępować od drogi«.

W *przeciwstawieniach*: »odstępować ... naśladować, przystawać« (2): obaczywłszy takie dobrodziejstwa od Pana swoiego/ odstępuielf go y świętey wolei iego/ á nálláduielf fwiátá tego *RejPos* 30v; *SkarŻyw* 173.

W *charakterystycznych połączeniach*: *odstępować od dobrodzieja, imienia* (2), *majestatu, od prawego używania świętości, Stworzyciela*; *nigdy nie odstępować* (14), *nigdziej* (2), *niwczym* (2).

Zwroty: »od [czyjego] napominania odstępować« (1): Iełliż tedy w Chrystuśowym świetle chodźć chcemy/ od rofkazania iego y nápomniania nie odstępujemy. *CzechEp* 131.

»odstępować od nauki, nauki [czyjej]« [szyk zmienny] (5:3): *RejPs* 183; *KromRozm II* b3v; *KromRozm III* F3v; ftháraiąc lie wedle możności fwey ábychmy ni w czym nie odstępowáli wolei fwiętey á náuki iego *RejAp* 70; gdyż iest fropa pomftá nád tymi záwieszona/ ktorzy odstępią od fzczyrey náuki Pána fwego. *RejPos* 64, 30, 79v; *WujJud* 171.

»odstępować od Pana (Boga), od Boga, od Bostwa, Pana (Boga), Boga, (Pana) Chrystusa« = *retrocedere a Deo PolAnt* [szyk zmienny] (6:2:1:4:2:2): *RejPs* 156v; *RejKup* f8v; *MurzHist* H3v, L3v; *LubPs* Rv marg; *BibRadz Is* 59/13; *BielKron* 64; *RejPos* 19, 40, 57, 71v, [279]v, 345; *KochPs* 24; zá trochę poćiechy świeckiey Pána Bogá y kálki grzeřzacy odstępuie/ á do czártá przyftáie. *SkarŻyw* 173, 173; żaden fię ná to nie ogláda żeby w doftawaniu tych rżeczy nie odstępował Bogá/ fumnienia/ fławy/ cnoty/ poczćiwości/ zbáwienia fwego y lam siebie *KlonWor ded* **3. [Cf też wyżej »powinności odstępować« *RejWiz* 121.]

»od posłuszeństwa odstępować« (1): iełliby fię przydáło iáko ludziom/ ábyfmy cię prędko náležli/ á nigdy od pořfuzieńftwá twego nie odstępowáli *SkarKaz* 45b.

»praw odstępować« (1): Niech fye hárdzi śmieią/ ia twych praw nie odstępię *KochPs* 181.

»odstępować od prawdy, prawdy« [szyk zmienny] (4:1): *GrzegRóżn* O2v; *OrzQuin* L2v marg, L3; kthorzy dla tych márníych pożytkow fwiátá tego/ przedawacie práwie Pána swoiego/ á odstępuiecie od fzczyrey prawdy/ wolei/ á pořtánowienia fwiętego iego. *RejPos* [290]; Ktorego [Kościóła] iefli kto odftąpi/ wnet zábłádzić muři/ bo prawdy odstępuie y żywotá. *WujJudConf* 121.

»odstępować od rozkazania (a. od przykazania) [czyjego], przykazania« [szyk zmienny] (5:1): ia wiem iáką nienáwifcią ty záwždy niřfciřz ony ktorzy ácz potáiemnie ále wždy odstępią od przykazania twego *RejPs* 184; *KromRozm II* x2; *RejPos* A5, 89v [2 r.]; *CzechEp* 131.

»odstępować słowa, od słowa [czyjego]« [szyk zmienny] (2:1): Z tąd lie okázuie iáko lie Pan brzydži tymi ktorzy go chcą chwálić według wynálfkow ludzkich/ odstępiąc od słowá iego. *BibRadz I* 158d marg; *BielKron* 92v, 213.

»odstępować od społeczności [czyjej]« (1): prošimy pokornie/ ábyř tak miłostíwie raczył rżędzie á řprávowác nas to mizerne řtadko fwoie/ iákobychmy [...] nigdy nie odstępowáli od niego/ áni od řpołeczności tey twey *RejPos* 125.

»odstępować od ustaw, od postanowienia, od sądów [czyich, czyjego]« [szyk zmienny] (1:1:1): *RejPs* 183; Abo wřzyřcy ini ktory [!] odstępowáli od řřtaw á od rořkazania Pánřkiego *RejPos* 89v, [290]. [Cf też a.γ. »od wiary odstępować« *KromRozm I* A3v.]

»wiary, od wiary odstępować« (2:2): Wyáry my nye odstępujemy/ y owřfem dżyerżymy yą/ yáko yey nas pan Kryřtus náuczył. *KromRozm I* A4; w tym Přalmie iest vpominánie ku řirpliwořci/

abychmy od státecznego vmyfhi swego á od wiáry swey nie odstępowáli *LubPs K; GrzegRóżn M2v; ReszPrz 95.*

»odstępować od wolej, wolej [czyjej]« [szyk zmienny] (5:3): *RejPs 220v; ftrzelczie fyę pilnie tego By odfwiety woleiy jego Nigdy nieodstępowali RejKup ee3; LubPs K2v marg; RejAp 70; RejPos 30v, 39v, [290]; RejZwierc 258.*

Szeregi: »nie odstępować a (i) dzierżec« [szyk 1:1] (2): *KromRozm I A4*; pod tym przezwiłkiem żydowłkim figuruie Pan ty ktorzy sie stárożynych spráw á wftaw iego swiętych y Prorockich y Apóstolłkich dzierżeli/ á od nich nie odstępowáli. *RejAp 22.*

»odstępować a przec się« (1): k woli nátkánia mizernego brzuchá swego odstępuiemy á przymy sie imieniá Pánłkiego. *RejAp 25v.*

W przeni (5) :

Zwroty: »daleko odstępować« (1): Lecz kto do tych trzech pewnych [osób boskich] podrzuca czwartego By się z tych Trzech náłzydł ten czártá sprósnego Synem ielt/ á dáleko bárzo odstępuie Od prawdy Kryłthowey *GrzegRóżn O2v.*

»odstępować od drogi [jakiej, czego]« = *niewłaściwie postępować; a tramite vacillare HistAl [szyk zmienny] (3):* próffę [...] iż by mię dochodziły łáfkáwe flowá náuki twoieiy/ ktore by mnie vmnożyły boiazń ábych nigdy nie odstępowáł od zbáwienney drogi twoieiy. *RejPs 178; HistAl G3v; BielKom E.*

»nie odstępować ani na prawo, ani na lewo« (1): áby się vczył bać się Páná Bogá/ á ftrzec przykazánia iego/ od ktorego áby nieodstępowáł/ áni ná práwo áni ná lewo [*non declinet nec ad dextram, nec ad sinistram*] *ModrzBaz 17.*

αα. *W połączeniu z podmiotem oznaczającym czyjeś działanie: Być niezgodnym [od czego] (2) :* áby [...] spráwował ták żywot moy iákoby on nigdy nieodstępowáł od flufłnych łáďow twoich *RejPs 186v.*

Zwroty: »odstępować od nauki [czyjej]« (1): *RejAp 30v cf »odstępować od wolej».*

»odstępować od wolej [czyjej]« (1): tu Pan vpominác raczy káždy kołcioł wiemy swoy/ áby tego pilnie przełtrzeğáł/ áby tákíe spráwy ktoreby namnieiy odstępowály od łczyrey woleiy/ náuki/ á mocnego połtánowienia iego swiętego były w nim przełtrzeğáne/ gładzone/ wymiotáne. *RejAp 30v.*

c. *Zaprzestawać jakiegoś działania, jakiegoś sposobu postępowania; devitare, discedere Vulg (18) :*

odstępować czego (2): Pánował dwádzyeciá lat/ teź nie odstępowáł báłwochwáłłtwá Ieroboámowego. *BielKron 88; SkarJedn A3v.*

odstępować od czego (3): abowiem ty [...] będziefz racził łáfkawie prziwiefc abychmy nigdy od flufłnych spráw nie odstępowali *RejPs 172; Ofiárá zbáwienna ielt/ ftrzedz przykazánia Bożego/ á odstępowác od włfelkíey złołci Leop Eccli 35/2; WysKaz 4.*

α. *Odwoływać poprzednie wypowiedzi (9) :*

*odstępować czego (8): BielKron 233; gdzie ták mowi: iż Moizelz godnym był ználeżiony obliczem w oblicze vmawiác [!] się z Bogiem/ ábo choć z Aniołem [...]. Z kąd káždy obaczyc moze/ iż w przod dumę swá wyłtáwiwłzy o Bogu/ [...] oney zás odstępuie/ á Aniołowi to przyznawa *CzechEp 213, 212; poniewáź duchá ś. zowie Bołtwem páná Chrifłufowym: tedy tym dawa znác/ iż iuź onego przedwiecznego vrodzenia z ifłnołci oycowłkíey/ odstępuie NiemObr 102, 54 [2 r.]. Cf odstępowác czego w czym, »zdania swego odstępowác».**

odstępować czego w czym (1): ácz kolwiek piłałem przeciw im ípopędliwości. wyęcey niż było potrzebá/ wízák że y tych [*moich ksiąg*] niwczęm niechcę od ítępować *BielKron* 196v.

W przeciwstawieniu: »chwytać się ... odstępować« (1): *ait faepifsime et rurfus negat*, raz fię tego chwytaíac/ á drugi raz tegoż odstępuíac: raz prząc á drugi twierdząc *CzechEp* 212.

Zwroty: »i na jednym palcu nie odstępować [*od czego*]« (1): *Digitum nusquam a sententia*, Y na yednym páł[c]u nie odstępowác od íwego mniemánia. *Mącz* 88d.

»zdania swego odstępować« (1): Acżkolwiek też y infzych dumek ludzkich dotyka/ iednák tego zdánia íwego nie odstępuie/ íż nie Bog był widzian [...]/ ále Anioł. *CzechEp* 262.

β. Przerzywać to, co się robiło (4) :

odstępować czego (3): Nuż wy co [...] głębokie rzeczy w mowie íwey íádzicie/ Teraz iuż tych mow íwych ítórych odstępuycie/ Rádźzey k chwale Bożey wíta íwe zgotuycie. *LubPs* hh2; *WujNT Tit* 3/9; *SkarKaz* 348a.

odstępować od czego (1): tego ma zacny y w tych rzeczach biegły íprawca woíkiá [*lege*: wojská] pilno przelítrzegác/ yżeby íego ryczerftwo nigdy od woíennich czwíczeń nie odstępowáło *KwiatKsiąż* O3v.

4. Wyrzekać się, zrzekać się czegoś, rezygnować (czasem w zamian za coś); *cedere Vulg; amoliri, recedere Mącz* (38) : *Amolior, id est, recedo, Odstępuyé/ Niechcę íie dáley ocz kuśíc Mącz* 229d.

odstępować czego (20): *ZapWar* 1548 nr 2668; íi od mléczna abo od ryb niezdrowi/ drudzy zaś i miéła dlá te^{so} odstępuíá *MurzNT* 13v; *LubPs* N2v marg; *BielKron* 192v; *RejPos* 315v; *SkarJedn* 379; *SkarŻyw* 76, 127, 180; íáká P. Bog íáfkę nam czyni/ woli czći íwey odstępowác/ tylo żebyfmy w zgodzie miéłkáli. *SkarKaz* 316a, 244b; Profzę o twoię sioítrę zá íyná fwoiego, Odstępuíac poíágu *CiekPotr* 39; wízytkiego íwego ízczeńścia odstępuíac/ o napráwę oyczyzny íwey prośíl *SkarKazSej* 668a, 669a; *KlonWor* 71. *Cf Zwroty*. [*Cf też 3.b.a.* »odstępować Pana (Boga)« *SkarŻyw* 173, *KlonWor ded* **3, »odstępować prawdy« *WujJudCon* 121.]

odstępować dla czego (6): Powtarzánye íkázoney náture náłzey/ íáko dla doczeńnych rzeczy odstępuiem wíecznych. *LubPs* N2v marg; *RejAp* 28; *RejPos* 315v; *SkarJedn* 379; *SkarŻyw* 127; *SkarKaz* 244b.

odstępować od czego (2): abífczie tam wiyachawfchi sprawnie a íprawiedlywie te rzeczy zgodzywfchi sye spoílancki krola polskiego na koniecz tey rzeczy dozrzely y dokonaly naprzod nieodstępyacz od tego yako przodkiem trzymaly oczakow czarzi przekopsci *LibLeg* 11/21; *RejAp* 28.

W charakterystycznych połączeniach: *ochotnie odstępować, czci odstępować, dawności, duchownych (wiecznych) rzeczy* (2), *legata [= zapisów], mięsa, nadzieje, pociech, posagu, przywileju, sprawiedliwości, szczęścia, wczasow, wiecznego żywota*.

Zwroty: »rozumu swego odstępować« (2): we wízytkim ták trzymáł ten śwíety/ vczył/ wierzył/ íáko kościoł S. Rzymfki: nań fię we wízytkim/ ták śwíety y vczony człek/ zdáiac/ á íwego rozumu [!] odstępuíac. *SkarŻyw* 203; *SkarKazSej* 687a.

»woley sw(oj)ej odstępować« (2): ná inych duchownych rádzie prześtawáá: zpokory/ y poníženia woley fwoiey odstępuíac/ y nabożnie fię inym poddáiac. *SkarŻyw* 582; *SkarKaz* 489a.

»zdrowia swego odstępować« (1): A nie tylo mężowie/ ále y niewiáfty flábey płci/ tę cnotę chęci ku dobru poſpolitemu máiać: rády y zdrowia fwego odſtępowáły. *SkarKazSej* 668b.

Szereg: »odstępować a odbiegać« (2): *RejAp* 28; onego wiecznego żywotá fwego/ [...] odſtępujemy á odbiegamy dla tego krociuchnego á bárzo omylnego żywotá nędznego náźnego. *RejPos* 315v.

W przen (1) : dla tego márnego mięfá/ á dla they nędzney polewki odſtępujemy á odbiegamy od tey fwiętey Mánnny zákrytey *RejAp* 28.

Przen [od czego] (1) : Schema, [...] Latine figura vel ornatus oratoribus est quod a simplici dicendi modo ornate mutatum est, Gdy od włálnych słów odſtępując nowe słowá dla fpánielſzy á xtáltownieyſzy rzeczy wykładámy. *Mącz* 371c.

a. Dokonywać prawnego zrzeczenia się (11) :

odstępować czego (10): Odſtępuię bliſkości fwey [...]. Thy vżyway práwá á przywileiá mego *Leop Ruth* 4/6; przyſięgáli pánowie s krolem odſtępując wiecznie Pomorſkiey ziemie. *BielKron* 373v; *Paprup* 12v; obywatéle ziem Mázowieckich [...] práwá/ przywileie/ ftátutá/ zwyczáie Koronné/ odſtępując ftátutów y zwyczáiów ftórych Mázowieckich/ przyjmowáli *SarnStat* 1155. *Cf odstępować czego komu, Zwrot.*

odstępować czego komu (3): *ZapKościer* 1580/13v; my dla dobrého Rzeczypoſpolitéy tákiéy fukceſſiéy dziedzicznéy w Páńſtwie Litewfkim/ [...] ná wiekifmy Koronie odſtąpili/ y wiecznemi czáfy odſtępujemy *SarnStat* 1012, 1002.

[*odstępować od czego*: iż się jemu dosyć stało od brata Witka tak z ruchomego, jako z leżącego i od wszytkiego jemu odstępuje. *KsięgaSądIwk* 1582 nr 6.]

[*odstępować z czego*: bratu swemu dobrowolnie odstępuje ze wszytkiego, nic sobie nie zostawując *KsięgaSądIwk* 1586 nr 108.]

W charakterystycznych połączeniach: *odstępować dobrowolnie* (2), *wiecznie* (na wieki, wiecznemi czasy) (3); *odstępować bliſkości, statutow, sukcesyje* (2), *ziemie*.

Zwrot: »(pomocy) prawa, od praw odstępować« [szyk zmienny] (3:1): iessly by się ktora strona abo ych potomkowie poswacz dopuszczily do ktorego kolik sądu Krolewskiego ziemskiego abo Groczkiego tedj na pierwssem roku iako na zavithem odstępując wsistkich pomocy prawa tak pospolitego iako tesz swego ossobnego maia stacz i odpowiedaez. *ZapWar* 1548 nr 2668; Nápiſano w Kfyęgach Ruth/ iż gdy ieden drugiemu práwá fwego odſtępowá/ áby ono odſtąpienie álbo zdanie moc wzięło/ tedy ten który przedawał imienie/ z zuwał bot álbo trzewik z nogi fwoiey/ y dawał go kupującemu *GroicPorz* 13v; *ZapKościer* 1580/14; *SarnStat* 1164.

b. Wycofywać sprawę z sądu [czego] (3) : ktore pozwy wssythki [...] yvsz oth thego czassu skutheczyne myędzy sobą vmorzili othsthempyjąc ych zvpelnye. *ZapWar* 1549 nr 2662, 1550 nr 2676; otrzymawłzy *in accefforio* ruſzenie ná Tribunal/ potym go dla zwłóki przez przypozew odſtępowáli *SarnStat* 809.

5. Wprowadzać zmianę w stosunku do podstawowego tekstu (8) :

odstępować kogo, czego (5): Trzečia przyczyná/ iżem ná niektórych mieyfcách pierwſzych tłumáczow muſiał odſtępowáć/ to ielt/ muſiałem niektore flowá y mieyfcá ináczey/ niż drudzy/ przełóżyć. *BudNT* Ff6; *WujNT* 288, 726; *SarnStat* 57. *Cf Ze zdaniem.*

odstępować od czego (3): MurzNT 218v marg; który [egzemplarz] fię z Erázmmwym ná wielu mieycách nie zgadza/ [...] á czáfem dáley od Lácińfkiego á niźli Erázmmw odfłtępuię. WujNT przedm 17, przedm 7.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): przynióśł mu ieden skśiężyi/ łpifaná naukę iakoby się miał nazaiutrz nauki swoiúi przed wzyfłtkiem ludém odprzyśiác wniczem tego co mu napifáno nieodfłtępuiác. MurzHist Dv.

W przeciwstawieniu: »odstępować ... uciekać się« (1): przeto tu Graeckiego textu odfłtępuię/ á do Lácińfkiego fię vćiekáią/ pierwey gi wzgárdziwfzy y ohydziwfzy. WujNT 726.

6. Tracić coś (1) :

Zwrot: »od rozumu odstępować« = *tracić przytomność* (1): Niedármoćiem Hippokrátés/ złączenie to [cielesne]/ wielkiew niemocy przyrowná/ bo człowiek tám od rozumu odfłtępuie á zapomni łye. SienLek 14.

7. praw. Zmieniać właściwość miejscową sądu (5) :

odstępować czego (4): pan Viernoss bendzie vinien we Srode blyssá przeth swiáthkamy przisslemy stanáč w Varssewie v Act Grodzkich a tam othstempvyáč powiathu swego oczyvysczie seznac y poczwierdzicz the vgođe ZapWar 1550 nr 2665, 1548 nr 2668, 1550 nr 2655; UstPraw H.

odstępować od czego (1): tákowé przedánié y wzdánié tákié wiecznie imienia łwégo [...] ma w powiećie łwym włálnym [...] vczynić w łądzie Ziemiłkim włálnym/ [...] á nie gdzie indzie *extra districtum proprium*, choćiayby to odfłtępuiác od ziemié y powiatu łwégo vczynił SarnStat 1166.

W przeciwstawieniach: »odstępować ... wcielać się, wdawać się« (2): othstempvyá powiathu swego Sochaczewskyego w Varssewski syę wczielayáč ZapWar 1550 nr 2655, 1548 nr 2668.

*** Bez wystarczającego kontekstu [od czego] (1) :

Przysłowie: Unguem latum non discedere, aut transversum digitum a re aliqua, Ná páznokciu łie od czego nieodfłtrzelác/ nieodfłtępowác. Mącz 503c.

Synonimy: **1.** odchadzac, odchodzić, oddalać się, oddzielać się, odmykać się; **2.** oddalać się, opuszczać, porzucać; **3.a.** odstawać, zdradzać; **β.** odcinać się, oddzielać się, odłęczac się, odpadać, odrywać się, odszczepiac się; **b.** gwałcić, łamac, naruszać, psowac; **c.β.** odciągać się, odrażać się, odrywać się, odwodzić się.

Formacje współrdzenne cf STĄPIĆ.

Cf [ODSTĘPOWANIE], ODSTĘPUJĄCY